



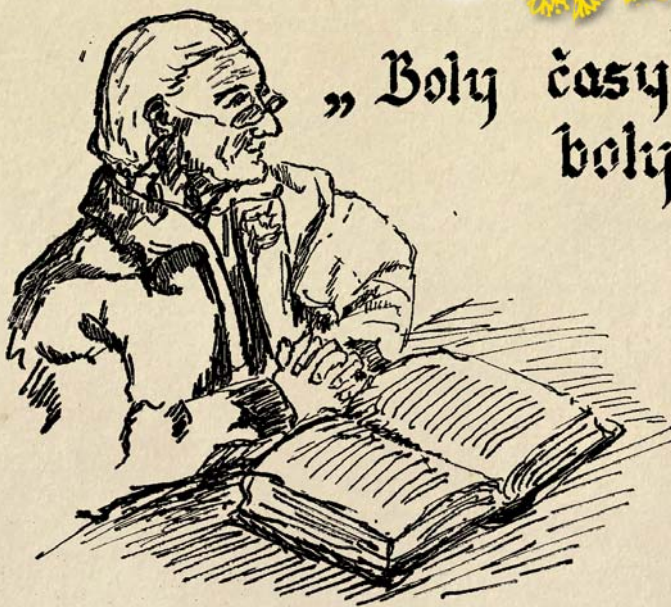
Lipovské listky



47 / Duben 2015

Vzpomínky na osvobození

- Úvodní slovo
- Z pamětní knihy Hrubé Vrbky
- Z pamětní knihy Tasova
- Z farní kroniky Lipova
- Z pamětní knihy Lipova
- Z pamětní knihy Sboru dobrovolných hasičů Lipov
- Ze školní kroniky Obecní školy v Lipově
- Vzpomínka B. Kolmana
- Z pamětní knihy Louky
- Ze zápisů louckých hasičů
- Viadukt – 11. duben
- Závěrem



„Boly časy
boly ...“

Sedmdesáté výročí konce druhé světové války

V letošním roce si připomínáme sedmdesáté výročí konce druhé světové války. V dubnových dnech před sedmdesáti lety prošla i naším regionem fronta, která zde zanechala mnohé lidské oběti na obou válčících stranách, ale i mezi civilním obyvatelstvem našeho regionu. Několikadenními boji a pobytem vojsk v našem kraji vznikly obyvatelstvu i velké materiální škody, které se poté odstraňovaly několik let. Pro vzpomínku a k uctění památek obětí nejkrvavějšího válečného konfliktu v dosavadních dějinách

lidstva jsem vyhledal zápisy a vzpomínky v různých pamětních knihách Lipova a z důvodu lepšího pochopení souvislostí i z některých okolních obcí. Proto, abychom si my, potomci, na základě informací zprostředkovaných kronikáři různými úhly pohledu (a také asi s různě velkou mírou autocenzury, odpovídající době, kdy tyto zápisy byly pořizovány) uvědomili, co vše naši předkové zažili, za co vše jim vděčíme, co nám předali a co my předáme našim potomkům.

Pavel Štípský

Z pamětní knihy Hrubé Vrbky

(zapsal v roce 1948 obecní archivář František Pavlík, č. 59)

Dne 2. dubna v pondělí Velikonoční odpoledne jelo přes Vrbku mnoho autobusů směrem od Myjavy, v nichž utíkala před frontou Slovenská vláda na Moravu.

V úterý 3. dubna v časných ranních hodinách byli lidé vzbuzeni velkým hukotem od Kuželova a to se hrnulo již německé vozatajstvo a zásobovací sbory. Přišli na starostu Hudečka, aby byli ubytováni ve stodolách a po dvorech. Odpoledne byl do obce přihnán velký konvoj hovězího dobytka a několik tisíc ovec, které tu přenocovaly a ráno byly tyto hnány dále k Tasovu. Ten dobytek hnali přes pole a na co přišli, jetelina nebo ozimina, všecko spásli.

Pak přijížděla děla, kuchyně a vojska stále přibývalo. Děla do palebního postavení si osadili na dvoře u Pavla Ďugy č. 225 a Josefa Škodáka č. 204 a na Mezicestoch, ku střelbě směrem k jihovýchodu.

Lidé chodili ustrašení a bydleli jen ve sklepích, kde byla zima a vlhko a tím hodně ponachládali a onemocněvali. Velké detonace v blízkosti oznamovaly, že Němci ničí vše, co by mohlo sloužit spojenickým armádám. Tak byl vyhozen železniční viadukt u Louky a přerušeno železniční spojení mezi Veselím nad Moravou a Novým Městem nad Váhom. Zrovna ten den byla zničena centrála v Hodoníně a od této doby jsme zůstali bez elektrického proudu a bez světla.

Jelikož spojenecké armády stále Němce tlačily ze Slovenska, musel ustupovat i německý generální štáb z Myjavy do Hrubé Vrbky, kde byla vyklizena evangelická fara a štáb se tam nastěhoval, kde měli kanceláře.

Cestou z Myjavy německý generální štáb přepadly na Polani ruské stíhačky a tak milý štáb zřídily, že z nich zůstaly jen cucky. Hodně

vysokých důstojníků tam Němci ztratili, kterých i na místě pochováli. Když přijeli do Vrbky s velikými ztrátami aut i koní, pro doplnění ztrát brali koně zdejšími rolníkům a tak lidé utíkali s koňmi se schovat do Kobele a do járu v Pechové. Nic to ale nepomohlo, protože Rumuni tam začali střílet z děl a tak se vraceli s koňama domů jako Pavel Zdeněk č. 42, Tomáš Pavlík č. 50, Emil Šácha č. 126 a Jan Tomeš č. 13. Jiní s koňmi domů nešli, ale je zavedli na Štefanovou a tam koně opatrovali, až přešla fronta, u Jury Bakoše. Byli to Jan Halíček č. 66 a Jan Macek č. 53 a tím zachránili občanům pět koní. Přesto občané daň války museli zaplatit tím, že ztratili, totiž bylo jim odcizeno 38 koní, 16 vozů a mnoho postrojů. Všude šel strach a hrůza. Žádný nesměl do pole vyjít a kdo vyšel, byl zastřelen. Tak se stalo, že byl zastřelen Pavel Kovář (Okenčák). Měl zatemněn rozum, částečně duševně chorý a vyhledával úkryt na Žilkových cestách v Kosařišči. Pohřbu se mohlo zúčastnit pouze jeho příbuzenstvo, protože průvody a shluky lidí byly zakázány. Pohřeb se konal 12. dubna 1945. Den na to přivedla německá patrola do katolického Lidového domu 65 vojáků slovenské armády, mladých asi 23-25 letých, v plné polní výzbroji, kteří už na hranicích Slovenského státu odepřeli poslušnost Němcům. Tam je ubytovali a odzbrojili a byl nad nimi vykonán vojenský soud, kde je odsoudili k smrti: na druhý den je vedli pod stráží směrem k Tasovu a dle zpráv přes Kyjov a blízko Brna je všechny postříleli v opuštěném lomu. Soud byl konán u Josefa Kováře, rolníka č. 5.

Evangelická fara byla vyklizena a nastěhoval se tam štáb, tam byly kanceláře. Jelikož ale se blížila Ruská a Rumunská armáda, vedená

generálem Malinovským, neměli tady Němci místa přebývajících a štáb po třech dnech odjížděl do Veselí, do zámku. Němci už neměli dělových nábojů, které jim sebrali Rusové u Senice, neměli čím zadržet postup vítězných armád. Sváželi raněné, které obvazovali v č. 60 u Pavla Kučery, kde bylo obvaziště. Mrtvé vozili do domu Anežky Nekardové č. 9 a odtud je pochovávali na obecním hřbitově. Dne 12. a 13. dubna valilo se přes Kobelu a polem v noci a za časných ranních hodin mnoho pěšího vojska německého a sháněli po opuštěných domech nějaké jídlo, ale hned ustupovali přes Díly a Trstěné na Lipov. Když bylo ticho a nebylo střelby, ráno lidé vycházeli ze sklepů a velkou radost měli, když se poshledávali ve zdraví.

Ze 13. na 14. dubna v noci byla velká dělostřelba do naší obce, kde hlavně odstřelovali Rumuni silnici z Pocetků, po Evangelický hřbitov. Lidé měli od nárazů vytlučena okna a střechy, že bylo žel se na to dívat. Ta dělostřelba trvala do půl dvanácté v noci a pak všechno utichlo. Přímý zásah byl do domu Jana Zdeňka č. 139 a Jiřího Drlíka č. 208, před dům Martina Ňorka na Svárově a do potoka před dům Františka Pavlíka č. 59, do zahrady Martina Škodáka č. 160. Lidé byli velmi nastrašení, protože v Kuželově byli při dělostřelbě zabiti 2 lidé a několik zraněno.

Přišla sobota dne 14. dubna, slunečko vysílalo teplé paprsky, jakoby nás všech chtělo líbat zlatou svobodou. A opravdu, už od Kuželova po silnici šel asi kolem 8 hod. ráno zástup vojska, přes Prostředňa, Zábařinča, směrem na Lipov. Lidé vybíhali z domů a vítali naše osvoboditele, byli to chlapci Rumunské armády. Lidé jim dávali jídlo, mléko, slivovici od radosti, že jsme osvobozeni. Pak za nimi jelo

vozatajstvo, které se ve Vrbce ubytovalo a zdrželo se tu až do 22. dubna, protože v Lipově se zastavili Němci a nebylo je možné z Lipova vyhnat. Obce Lipov a Tasov byly evakuovány a stěhovali se na vozech do Vrbky.

Střelecká fronta se ustavila na lipovském vrchu nad Trstěňama a tam po 7 dní stála a ne jeden dobrý chlapec tam rumunské matce vykrvácel. Leží jich na našem obecním hřbitově 9 a 1 na evangelickém.

Tak se zrodila i naše svoboda v krvi. Hleďme jí být hodni, když pro ni tolik krve vyteklo. Buďme vděční hrdinné armádě osvoboditelce Sovětského Svazu a sjednotitelce Slovanských národů.

Rok 1945 - Tasov

(zápis v Pamětní knize obce Tasova, autor nezjištěn)

Rok tento začal dosti tuhou zimou, která však naštěstí netrvala dlouho. Stálým namrzáním vody v potoce zdvihla se voda do nebývalé výše a pak při náhlé oblevě velmi poškodily namrzlé ledy plot u školní zahrady. Vše volalo po nápravě. Vůbec poměry veřejné i soukromé byly ubohé, ale naděje na zlepšení nebylo.

Válka zuřila dále a den ze dne blížila se fronta k našim domovům. To působilo značně na všechno obyvatelstvo, které nevědělo, co dělati. Přesto ale snažili se občané, by pole bylo včas obděláno.

Koncem měsíce března bylo již slyšet dunění děl z bojů na Slovensku. Předvoje ustupující německé armády objevily se již koncem března v naší vesnici. Viděli jsme řady uprchlíků, kteří měli strach z blížící se fronty. Školní místnosti byly zabrány vojskem. A teď to začalo: Nepřehledné řady vozů, děl a pěších vojáků, zvláště Maďarů procházelo denně vesnicí. Smutné tváře okupantů prozrazovaly, že bude špatný konec. Zatím denně zužoval se prostor v naší vlasti nejen od východu, ale i od západu, kde Američané a Angličané vítězně postupovali. Obyvatelstvo Tasova chovalo se celkem klidně, ba dětem se to skoro líbilo. Němci, až na některé výjimky, chovali se k lidem dosti slušně, ale brali, co mohli vzít sebou. Nejvíce měli zájem o naše pěkné koně, které lidem i jejich bezcennými penězi propláceli.

Během několika dní se situace velmi změnila. Postupující Rudá armáda přešla se za tuhých bojů přes Karpaty a slovenské hranice. Němci jali se zakopávat v naší vesnici, což znamenalo pro nás těžké dny. Občané z opatrnosti uschovali, co mohli: šatstvo, potraviny a cennější věci. Doba nejhorší, opravdová fronta byla zde. Dunění děl, výbuchy dopadlých granátů ozývaly se čím dál více a blíže. Potok Velička stal se frontovou linií pro Němce. Porostlé jeho břehy skýtaly jim vhodnou skrýš a také vhodnou obranu. Také dvory a zahrady byly plné mužstva, děl, kulometů...

Veškeré předvoje opustily vesnici a zde zůstaly pouze bojové oddíly.

Dne 12. dubna začali Rumuni ostřelovati Tasov z děl. Ze školy udělali si Němci pozorovatelnu a odtud bylo dobře vidět, jak granáty dopadají blíž a blíže. Němci v potoce byli vypátráni a boje začaly. Do hřmění děl, ozývaly se rány minometů a štěkot kulometů. Také mezi civilním obyvatelstvem byla jedna oběť. Zásahem střepiny granátu v kry-

tu v domě č. 72 u Martina Ocetka byl zraněn a ještě téhož dne zemřel mladík Josef Pavlica. Byl pochován se spolu padlými hrdiny rumunskými u zdejší kaple – bez rakve.

Největší pohroma však stihla obyvatele Tasova dne 17. dubna. Byla nařízena evakuace všeho obyvatelstva do Kuželova a Vrbek. Násilím byli vyhnáni občané z krytů a s tím, co kdo mohl vzít sebou, prchali za střelby k Dubníku a Roštovicí.

V této době evakuace – snad úmyslně nařízené – loupili rumunští osvoboditelé, co se kde dalo.

Když pak lidé druhého dne se vrátili, našli příbytky úplně vyloupené. Kdo něco neměl pořádně schovaného, více to nenašel. Ztratily se i takové věci, které pro bojovníky neměly ceny, zvláště šatstvo, ano i ženské.

Také mnoho dobytka bylo uloupeno. Postupem fronty směrem k Veselí a Blatnici ubývalo vojska ve vesnici. Teprve nyní mohly být zjištěny škody, které válka – boje v obci způsobily. Dva domy – Antonína Pavlice a Josefa Juráska úplně vyhořely, asi 24 domů bylo více nebo méně poškozeno dělostřelbou. Oken celých zůstalo v obci málo. Také školní budova byla značně poškozena. Na školní budovu dopadaly již střely z pušek a kulometů, tak že střecha byla úplně provrtána.

Obyvatelé byli ukryti ve sklepích. Také ve sklepích školní budovy bylo ukryto 12 rodin téměř po 14 dnů.

Dne 14. dubna 1945 v ranních hodinách nastala bubnová palba z děl rumunských. Do ní mísily se rány patnáctek německých, kterých bylo ale velmi málo.

Jedna baterie byla umístěna naproti školy a výstřely z ní popraskaly veškeré okenní tabule.

Rumuni po této přípravě přešli k útoku a po tuhém boji objevili se ku 4. hodině první bojovníci rumunští ve vesnici.

Nastal chvíli klid. Obyvatelstvo vybíhalo z úkrytů, aby přivítalo osvoboditele. V domnění, že hrůzy boje jsou za námi, tvořily se na návsi hloučky mužů a pomáhali snášeti mrtvé a raněné.

Klid netrval dlouho. Němci ustoupili do nových silně vybudovaných pozic na kopci Radošově a odtud znovu páli na vesnici. Po čtyři dny trval boj o tento důležitý bod a sousední obec Lipov a Hroznovou Lhotu. Zvláště urputné boje byly vedeny o železniční trať z Lipova do Blatnice.

Obětí těchto bojů bylo více než 50 mrtvých rumunských vojáků a byli pochováni u kaple v Tasově.

Mezi škodami bylo mnoho i takových, které prováděli rumunští vojáci zbytečně. Když jim to bylo vytýkáno, odbyli to slovy „to vojna jest.“ Tak zničili mnoho mladého dobytka, březí dobytek, vykáceli mnoho ovocných stromů apod. Rozumně však uváženo, nebyli frontoví bojovníci více lidmi, když tolik hrůz a utrpení během tak dlouhé války museli zakoušet. Podobali se spíše loupeživým cikánům.

Rádi však jim odpustíme, vždyť bojovali za nás, za naši svobodu a mnoho z nich obětovalo pro nás to nejdražší, co člověk má – život.

Ještě asi po čtrnáct dnů bylo vidět na polích stáda koní a dobytka pasoucích se na zelených ozimech.

Lidé bědovali, co budou jíst, ale ani prosby obecního úřadu nebyly nic platné, protože sena již v obci nebylo a dobytek musel být něčím živěn.

Štěstí ještě, že rži a žita teprve vyháněla do stébel, takže po odchodu vojsk se vše zase částečně napravilo.

A obyvatelstvo nelenilo. Ještě bylo mnoho vojska ve vesnici a již lidé, kterým zůstal nějaký dobytek, vyjížděli na pole, aby dokončili setí jařin a zaseli řepu a zasázeli brambory. Život ve vesnici pomalu vracel se do normálních hospodářských kolejí.

LÉTA PÁNĚ 1945

(zápis ve farní kronice lipovské farnosti, autor P. František Běťák, dlouholetý farář lipovský)

Rok 1945 byl rokem velkých zkoušek a utrpení pro celou farnost lipovskou. V tento rok vyvrcholila válka a vítězství, které bylo na dosah ruky, bylo vykoupeno utrpením, úzkostí a obětí i naší farnosti, neboť zde přešla válka, která v každém ohledu boří a ničí.

Dne 13. března - adorační den, před ním triduum.

Měl ho u nás P. Lukáš Mikulčík O. P., dominikán z Uherského Brodu. Kázal velmi krásně. Zpovídat pomohl pan kaplan z Blatnice P. Josef Dvorský. Kázání při triduu pronikala do srdcí farníků a přinucovala k vážnému uvažování hlavně v okamžicích, kdy bylo slyšet dunění děl a bomb blížící se fronty.

Dne 28. března, ve středu před Zeleným čtvrtkem, se blýská a hřmí (večer), též slyšet bombardování asi od Nitry a Bratislavy. Dne 31. března na Bílou sobotu jezdí dlouhé vlaky od Slovenska. Jezdí téměř každou hodinu. Po silnici přes Louku jezdí nákladní auta, autobusy, kolony německého vojska směrem na západ. Dne 1. a 2. dubna (Hod Boží Velikonoční a Pondělí Velikonoční) usazují se němečtí vojáci v Louce ve škole a po lidech – dne 3. dubna přichází i do Lipova. I na faře bydlí poručík ze Štětína a jeho ordonanc rodem z Cách (byl u Stalingradu a na Krymu).

Dne 10. a 11. dubna vyhazován viadukt železniční mezi Lipovem a Loukou. Dílo, které bylo budováno desítky měsíců, bylo ve dvou dnech zdemolováno. Rány byly tak silné, že blízké domy v Louce popraskaly. V úterý dne 3. dubna ráno přijelo od Louky auto k obecnímu kanceláři. Dva němečtí vojáci oznámili, že se v Lipově ubytuje asi 150 mužů ustupující armády ze Slovenska. Ještě před polednem přijíždějí auta s různými motorovými zařízeními: kuchyněmi, pekárny, poštou – a zajíždějí ponejvíce do prostorných dvorů, aby se dle možností kryli.

Ve středu 4. dubna vojsko se pomalu zařizuje. Jinak nic nového.

V pátek 6. dubna rozkaz vojsku k odjezdu o 6 km dále, pryč do Blatničky. Ale z odjezdu sešlo. Zpráva, že na Slovensku obsazeny Kúty.

V sobotu ráno přijeli do Lipova maďarští dělostřelci. Němci před tím odtáhli, zůstalo jich zde jen velmi málo. Maďaři se usadili hlavně na okrajích Lipova: v Městečku, Koutě a Horním konci.

V neděli 8. dubna dopoledne přehlídka koní, nařízená Němci, při ní vzato 14 koní a odevzdáno Maďarům.

V pondělí dne 9. dubna nepřišli žádní noví vojáci. Maďaři odjížděli po částech do posic proti Rusům k My-

javě. Slyšíme střelbu po celý den, nejvíce odpoledne. Rozkřiklo se, že i na Hájové jsou zakopána děla, ale ukázalo se, že to není pravda. Maďaři berou rolníkům koně o své újmě, přesto, že včera bylo 14 koní odvedeno. Od Maďarů se dovídáme, že mají války dost a nejrady, že by zmizeli.

V úterý 10. dubna v 6 hodin ráno odjíždějí Maďaři na frontu, která je někde na slovenské hranici. Dovídáme se, že Němci chtějí vyhodit viadukt. Prvé trhací výbuchy zazněly odpoledne, ale konstrukce se dosud nezřítila. Konec svícení elektrinou, vedení je potráhno výbuchy při viaduktu.

Ve středu 11. dubna ráno je dosud v obci několik Němců a téměř všichni Maďaři. K osmé hodině přijíždí od Louky několik nových aut a povozů s Němci. Strach, že jsou to frontové rabující jednotky neukázal se správným. Přesto se všude horlivě cenné věci ukrývají. V poledne další výbuchy u viaduktu. Konstrukce porušena a zhroutil se. Ke čtvrté hodině vyhazují výhybky na trati k Veselí. Směrem k frontě od rána dělostřelba.

Ve čtvrtek 12. dubna nikdo nepracuje, zejména s koňmi neodvažuje se nikdo do pole, ježto se stalo několik případů, že v poli koně vzali. V poledne dělostřelba poněkud

ustala, ale odpoledne rozběsnila se znovu. Připravují se sklepy pro pobyt při bombardování.

V pátek ráno se dovídáme, probuzení rachotem strojních pušek, že na Daňkové Nivě je 15 děl namířeno k Vojšicím, další dělo v Maňáckých mlýnech a jiné u Padělků. K 10. hodině začala střelba, ale ne příliš častá a intenzivní. Po obci natažen polní telefon, nejvíce vojska v Dolním konci a na Břehu, které přijelo v noci. Kolem 11. hodiny rozesla se zpráva, že někdo přeřízl telefon a část drátu, že se ztratila. Starosta volán k veliteli s tlumočnickem ředitelem měšťanky Flanderkou. Velitel zuří a hrozí, že dá všechny muže postřílet, bude-li se případ opakovat. Němce rozčiluje také ta okolnost, že ulice jsou stále plny postávajících a rokujících lidí, kteří sledují lhostejně a snad s určitým uspokojením všechny transporty, pohybující se obcí. Maďaři většinou odjeli, jen kanceláře jejich jsou dosud v místě. Ani během dne se dělostřelba nezesílila, zejména se nestalo, čeho jsme se obávali, opětování dělostřelby na Lipov. Nestalo se nic a obecnostva je stále plno na ulicích. Ještě dopoledne rozšířila se zpráva, že prezident USA Roosewelt zemřel. Večer projíždí až do půl 10. hodiny Lipovem auta a jiná vozidla zcela bez osvětlení. Několik dělových ran od Vrbky. Rusové prý jsou na Vojšicích a v Javorníku a blíží se ke Kuželovu.

V sobotu 14. dubna v noci přišli zase němečtí frontoví vojáci a rozešli se po okolí s puškami a kulomety. Již dopoledne začíná střelba z lehkých děl, která nás zahání do sklepů. Střelba zatím přeletuje, ale ulice se prázdní. K poledni střelba poněkud ustává. O půl druhé znovu se zesiluje. Dělové koule dopadávají na okraj Lipova, směrem k nádraží. I dovnitř Lipova několik dopadlo. Jedna dělová koule dopadla i do farní zahrady, ukázal se mohutný dým. V zemi – v zadní zahradě – udělal granát dosti velikou jámu, poškodil několik stromů, ale také vyhnal kulometčíka, který (jak bylo později shledáno), měl mezi

farním plotem a topolem udělané – maskované – kulometné hnízdo, z něhož stále a stále v určitých intervalech střílí. O půl osmé shromáždí se vojáci před školou v plné výbroji. Chystají se k odchodu? Střelba ustává. O čtvrt na jedenáct vojáci dosud připraveni před školou, ale neodjíždějí, Co bude? O půl dvanácté v noci prudká dělostřelba, způsobená patrně akcemi Němců. Osudná pro Lipov neděle dne 15. dubna.

Noční kanonáda přenášela se přes Lipov a k ránu utichla. Ráno jsme zjistili, že před stavením holiče Štípského dopadl též během noci granát, který poškodil domek. Druhý spadl do Veličky. Brzy po ránu začala slabší střelba, hlavně pak mimo to intenzivně pracovaly kulometry. V kostele za tohoto hluku sloužena mše svatá – ovšem bez lidí. Lidé byli uschováni ve sklepech. Kolem jedenácté hodiny střelba utichla, ale plnou parou se rozzuřila po poledni, s největší prudkostí, a granáty hvízaly po několik hodin a dopadaly do samého Lipova, zejména v části kolem kostela.

Kostelní věž dostala z boku též zásah, ale zdívo nepovolilo. Okna kostelní nápořem vzduchu při dopadech okolních granátů – byla úplně na straně severní vytlučena. Čerešňákově stavení, vedle fary, vyhořelo od zásahu do krámu, kde způsoben požár. Pak následovalo mnoho a mnoho zásahů po celém Lipově. Nejvíce byl poškozen střed Lipova, kolem kostela a pak Městečko. Toto odpoledne způsobilo Lipovu nejtěžší ztráty na budovách i na životech několika lidí. Při bombardování byli zabiti oba starší manželé Kučerovi, pak Bohumil Strachota, dělník v Lipově. Večer i noc byla však dosti klidná.

V pondělí k ránu a během dopoledne následují zase dosti silné vojenské akce, z kterých němečtí vojáci poznali, že Lipov přece neudrží. Proto kolem jedenácté hodiny dopolední – dne 16. dubna – Lipov opustili a stáhli své posíky směrem k Blatnici. Obyvatelé Lipova vystoupili pozvolna ze sklepů – na světlo

Boží. Pohled na porouchaný Lipov byl deprimující. Okna kostela a fary úplně vytlučena, elektrické vedení zpřetrháno, ve věži – asi uprostřed nad velkým oknem – byl zásah dělového granátu, střechy domů byly bez krytiny, mnohé domy i pobořeny a vypáleny.

V ulicích Lipova se objevují rumunští vojáci, kterým mnozí obyvatelé jdou naproti. U školy je vztyčena československá vlajka. Zdálo se, že budeme mít pokoj, ale ještě mnoho zkoušek jsme museli přežít.

Během odpoledne rumunští vojáci snažili se vytlačit a zatlačit německé vojáky dále nad Lipov – směrem k Blatnici – až za kopec. To se jim také podařilo. Avšak navečer při stmívání – a to si ani dobře nemohu vysvětlit – německé vojsko je zase až v samém Lipově a utkává se v pouličních šarvátkách s vojáky rumunskými, kteří jakoby ustupovali. Někdo duchapřítomně sbalil a ukryl národní vlajku. Lidé ukryti ve sklepech a ani nedutali. Během následujících hodin rumunské dělostřelectvo, které bylo opravdu výtečné, vystrnadilo německé vojáky z Lipova. Na druhý den se asi stejně podobná historie opakovala. Během dne a hlavně v noci prochází rumunské vojsko vesnicí a prohlíží, zda je všechno v pořádku a také si některé věci „vypůjčují na věčnou oplátku.“ Jejich věty = „davaj vůdku, davaj časy, davaj mašinku“ – staly se u nás v Lipově a v Louce příslovečnými. Počal se ztrácet i dobytek koně, krávy, prasátka, drůbež, poživatiny a jiné. To by všechno lidé vojákům odpustili, jenom kdyby toho bylo řádně použito. Mnohdy se stalo, že vojáci pouřezovali drůbeži krky a desítky kusů drůbeže poházeli do záchodů. V roce 1946 a 1947 bylo v Rumunsku tak hrozné sucho – asi půldruhého roku nepršelo – lidé padali hladem na ulicích – nebylo to snad trestem od Pána Boha seslaným na ty, kteří se v našich zemích šlapali po Božím daru? Prst Boží!

Farní budova a kostel byli od těchto návštěv uchráněni, jednak tím,



že místní farář František Běťák obcházel stále „jako lev řvoucí“ své domicilium i s kostelem – jednak také tím, že se postaral, aby ve faře přes noc vždy spalo několik rumunských poručíků, kteří se sami nabídli, že zlikvidují docela snadně a rychle slídivé a prohlídky chtivé „snahy“ svých soukmenovců. Na faře též byla umístěna rumunská policie, čímž se stala farní budova jaksi nejdůležitější a nejinteresantnější budovou za éry rumunského vojska v Lipově. Na farní budově zářil pyšně už zdaleka čitelný nápis (rusky, rumunsky a česky): Rumunská policie. Sem se přišly řešit problémy – stalo-li se něco mezi obyvatelstvem a rumunskými vojáky.

Na faře mělo mnoho lidí ukryto své věci. I mnoho lidí z vesnice zde bydlilo. Pan nadporučík Mlček s manželkou, rodina Maňákova z kratiny, paní Čerešňáková se sestrou a dceruškou Helenkou a jiní lidé. Během těchto dnů odklízeno sklo, kterého byly plné hromady z oken kostelních a farních. Jednoho odpoledne přichází rumunský desátník a vymáhá na faráři klíče od kostela. Na věž prý se umístí dva kulomety.

Věděl jsem, že by to byl konec našeho kostela, kdyby se německé dělostřelectvo dovědělo o kulometném hnízdě ve věži našeho kostela. Prosil jsem desátníka i ukázal mu svůj záporný postoj vůči jeho přání – kulomet zarachotil pažbou o zem, až jsem se zachvěl, ale mé upjaté prosící oči snad přece jenom situaci zachránily. Odešel k svému plukovníkovi a už se nevrátil. Přišel druhý desátník a oznámil, že na věži sice kulomety neprijdou, ale že tam bude pozorovací stanice s několika dalekohledy a telefonem. Během hodiny také vše namontováno.

Brzy potom nastává evakuace Lipova – obyvatelstvo se muselo vystěhovat do Malé Vrby, Hrubé Vrbky a Kuželova. Rumunští vojáci a jejich velení totiž rozhlásili, že Němci chtějí Lipov dobýt zpět a že dokonce chtějí Lipov bombardovat letecky a vrhají prý na Lipov zápalné střely. A opravdu na horním konci začíná hořet jedno obytné stavení. Lidé houfně utíkají do jmenovaných sousedních obcí. Jednou na vozech, s dobyt看, staří, mladí i ti nejmladší. Starosta, farář a ještě asi osm osob muselo

zůstat doma. Poněvadž jsem měl dojem, že Lipov bude ničen ohněm, snesl jsem všechny matriky, knihy a písemnosti v kufrech do sklepa, i ornáty a kalichy. Svaté Hostie ze svatostánku – asi 60 jsem požil, aby snad nebyly zneuctěny. Vojensky se však Lipovu nestalo v následujících hodinách nic – jenom na dobytek, drůbež a poživatiny přišel „mor“ – toť všechno. Několik domků v těchto dnech vzalo za své požárem. Zatím stále bombardována Louka (asi 10 dní). Téměř celé Maňáčany vypáleny a v Louce též mnoho domů zdemolováno a spáleno. Při bombardování Louky bylo zabito též několik místních farníků = manželka Martina Maňáka, hostinského, Miloslav Máčal, Cyril Maňák a František Maňák z Maňáčan.

Zatím se vracejí obyvatelé lipovští ze svého exilu. Někteří byli velmi překvapeni, když našli své příbytky řádně „provětrány“.

Jest zajímavé, že rumunští vojáci hleděli na nás za svého pobytu v Lipově, jako na partyzány, jaksi nám nevěřili – nebo aspoň předstírali, že nám nevěří – ač nebyl k tomu žádný důvod. Všichni mužové z Lipova

dokonce zavření v měšťanské škole. Po určité době přijíždí z Kuželova rumunský major, který si dává předvésti všechno obyvatelstvo Lipova (hlavně muže) – má k nám promluvu, kterou překládá ředitel Flanderka, muže propouští – ale pod jednou podmínkou: Kdyby prý v Lipově byl zastřelen jen jeden rumunský voják od místního člověka – pak 10 mužů, kteří se nabídli jako rukojmí, by bylo postaveno ke zdi a odstřeleno. Mezi těmito 10 muži byl i zdejší farář. Nestalo se však

nic- Bohu díky. Během válečných operací padlo v Lipově a v okolí Lipova si 60 rumunských vojáků. Tyto vojáky pohřbíval na hřbitově Lipovském i Louckém, místní farář. Byli zde sice i 2 pravoslavní, ale ti se k tomu neměli. Ti měli jiné zájmy. Pohled na okolí po době frontové byl dojímavý. Tam bylo vidět kus kostí z dobytka, tam zase kola z opuštěných vojenských vozů, jinde zase na poli čerstvý náhrobek s vojenskou helmou a mnoho vyrytých jam a dolů od granátových explozí.

A v dálce bylo slyšet doznívát dělové rány.

Brzy po frontě lidé počínají si opravovat svá obydlí – své domky. Brzy nastává konec války a lidé oslavují konec těžkých dnů. Ustavuje se také nový místní národní výbor. Předsedou se stává odborný učitel v Lipově Tomáš Slouka, po něm pan Josef Karásek. Poněvadž hned po válce nebylo materiálu na nová okna v kostele, museli jsme okna na zimu vyplnit jen překližkou, takže přece nebylo v kostele tak zima.

Osvobození Lipova

(Pamětní kniha obce Lipova, autor zápisu pan učitel Crhonek, 1964)

V jarním období r. 1945 přinášel domácí i zahraniční rozhlas stále častější zprávy o postupu Sovětské armády a spojenců.

Blížící se konec druhé světové války a brzké osvobození Československa stávalo se dnem za dnem veřejným tajemstvím, zvláště po osvobození východního Slovenska, kde v Košicích se usídlila naše emigrantská vláda a 5. 4. 1945 vyhlásila tzv. Košický vládní program.

V té době blížila se již také fronta přes Slovensko k hranicím Moravy. Spojeneckou Rudou armádou byla již osvobozena slovenská města Žilina, Trenčín a Bratislava. A když 10. dubna byla osvobozena Myjava a Skalica, to už se bojovalo o náš kraj na moravsko-slovenském pomezí. Tenkrát ustupující německá armáda projížděla Lipovem a na nádraží uskladnila hromady dělostřeleckých nábojů. Radost jsme z toho neměli, ba se stra-



Lipovská mládež ročník 1924

Pozn., „...ročníky 1920-1924 byly darovány Hitlerovi na nucené práce do Říše...“.

chem jsme očekávali tuhé boje o Lipov a okolí. Avšak během následujícího dne ve chvatu a shonu vyklidila německá vojska sklad nábojů a opustila nádraží. Jen malá četa Němců vytrhávala kolejnice a dne 11. dubna t. r. vyhodila viadukt přes Velečku.

To už přišlo nařízení ukrytí se ve sklepech. Nastal boj o Lipov, který trval tři dny. Dne 15. dubna t. r. ráno vypravila se delegace občanů s bílým praporem a s M. Maňákem č. 144 v čele přes Újezdy k Tasovu vstříc osvobozující Rudé armádě a přivedla k nám Rumuny, jež byli součástí Sovětské armády. Tito pobýli u nás ještě celý týden a od nás nastupovali do boje na frontu, která se přesunula směrem k Louce a Blatnici. Boj trval přes týden, než odpor Němců byl zdolán obklíčením Sovětskou armádou od Velké a od Veselí. Během těchto bojů došlo k evakuování našich občanů do Hrubé Vrbky obsazené rumunskou armádou. Byla to žalostná podívaná, když ve spěchu každý si vzal jen to nejnnutnější. Za dělostřelecké palby ubíral se smutný průvod pěších občanů a povozů tažených koňmi a kravkami od Lipova přes Újezdy k Vrbce. S nářkem opustila velká většina občanů své domovy, zvláště ženy a děti. Jen odvážní, zvláště muži a strážci Lipova zůstali, ale byli internováni přes noc a den ve škole. Po třech

dnech, kdy už pominulo nebezpečí návratu bojů z Louky do Lipova, vrátili se evakuovaní zpět do svých domovů. Fronta se vzdalovala a Lipov svobodně vydechl.

Následky bojů o Lipov.

Procházející vojska a boje způsobily nám přirozeně mnoho škod. Bylo vyrabováno přes polovinu hospodářského zvířectva, zejména všechna prasata a drůbež, dále zásoby potravin, cenné předměty, bytové zařízení, prádlo, šatstvo, obuv, takže mnohým rodinám zůstal jen skromný majetek. Dělostřeleckou palbou bylo poškozeno mnoho domů, zvláště okna a krytina střech a v některých staveních vznikly požáry. Nejvíce bylo poškozeno nádraží, budovy na okrajích obce, škola a okolní budovy, z nichž vyhořelo stavení obchodu Čerešňáka.

Při přechodu fronty přišli o život manželé František a Kateřina Kučerovi a manželka stolaře M. Mikeskové, jejíž manžel byl na práci v „Říši“. V bojích padlo mnoho Němců a Rumunů. V pokladním deníku obce Lipova bylo poznačeno, že za kopání hrobů a pohřbívání padlých za 7 dní bylo zapláceno A. Karáskovi č. 311 a hrobaři Fr. Zajíčkovi 1 050,- Kč, dále za opravy válkou poškozených cest a odstraňování a zneškodňování granátů, min a jiného střeliva 3 400,- Kčs.

Z pamětní knihy Sboru dobrovolných hasičů v Lipově

(zapsal p. Veverka – kovár)

Přehled událostí frontových:

Dne 3. dubna 1945 přešel poslední vlak s dobyt看em, auty s výbušninami přes viadukt.

4. dubna přitáhli Němci, kteří při usazování zakopávali bečky benzínu a posléze je pro nedostatek času vykopali a odvezli auty 6. dubna.

Z osmého na devátého dubna slídila ruská letadla pečlivě po jakémkoliv německém oddílu.

10. dubna podlehl německé zkáze železniční viadukt na trati Veselí - Myjava mezi Lipovem a Loukou čímž byl také přerušen elektrický proud.

13. dubna vyhrožovali němečtí větřelci smrtí každého 10 muže z obvinění přestřihu telefonního vedení, což sváděli na místní občany. K od-

střelování se však nedostalo, poněvadž jim bylo dokázáno, že si vedení poškodili svými děly.

15. dubna se pro neústupnost několika německých kulometníků střílelo přímo do obce, přičemž bylo poškozeno 27 budov, 3 mrtví a 1 těžce zraněný, který po delší době v píšťanské nemocnici, kamž byl převezen, svému zranění podlehl. Téhož dne vyhořely tři budovy.

16. dubna nás navštívily první osvobozovací jednotky.

18. dubna se neznámým způsobem vzňaly tři domy v městečku, na jejichž hašení zůstali jen dva členi hasičské jednotky, kteří za větrného počasí stěželi zdošli rozpětí požáru. Ostatní členové se nemohli zúčastnit, poněvadž byli evakuová-

ni do sousedních obcí s ostatními lidmi.

19. dubna byla poraněna manželka našeho předního činovníka Tomáše Mikesky, toho času ve spárech gestapa, která rovněž svému zranění po delším léčení podlehla.

Tohoto dne po přijetí několika bratří jsme zabraňovali přes střelbu nepřátel, kde nám svištěly střely kolem hlav, požáru u Jiřího Kadubce.

Po uložení autostříkačky se nám z neznámých důvodů v noci na dvacátého dubna ztratily 4 kompletní kola i s diskami a akumulátorovou baterií též potřebné náčiní od stroje. Jen díky Bohu, že se krádež nestala před požáry, neboť bychom nemohli bránit v tak vážnou chvíli ohroženému Městečku.

Ze školní kroniky Obecní školy v Lipově

Počátkem školního roku 1944 – 45 bylo ve 4 třídách zapsáno 81 chlapců a 84 děvčat, celkem 165 žáků. Vyučovalo se pravidelně do 21. 12. 1944. Vánoční prázdniny byly prodlouženy do 22. 1. 1945. Pravidelné vyučování však nebylo zahájeno ani po tomto dni pro nedostatek otopu a činnost vyučovací omezila se na pracovní domácích úloh žactvem až do 29. 3. 1945. Po velikonočních prázdninách bylo v budově ubytováno vojsko a vyučování už nemohlo být zahájeno.

Dne 3. 4. 1945 ubytovaly se v obou budovách oddíly polní pošty, polní pekárny a zpravodajský oddíl. V ubytování se v následujících dnech střídaly i jiné oddíly německé armády, takže škola byla neustále obsazena. Fronta se přibližovala a 10. 4. 1945 byla obsazena Rudou armádou Myjava, z 13. na 14. dubna Vrbky a Kuželov.

13. dubna padly první dělostřelecké rány na Lipov, 14. dubna se pal-

ba stupňovala a vyvrcholila v neděli 15. dubna odpoledne. Na obec padlo několik set dělostřeleckých ran a palba způsobila značné škody na obytných budovách, jakož i ztráty na lidských životech. V noci z 15. na 16. dubna stáhly se německé oddíly z vesnice směrem ke dráze, na Přední díly, do Radostné a k Louce. První vojáci Rudé armády – Rumuni vstoupili v pondělí dopoledne dne 16. dubna na katastr obce směrem od západu a o 11. hodině se objevili ve středu obce, kde byli přivítáni občanstvem. Dělostřelba již přestřelovala vesnici a cílila na německé vysunuté pozice nad Lipovem. Fronta se zde zastavila, což teprve v noci z 26. na 27. dubna stáhly se německé oddíly dále nazad, fronta se dala opět do pohybu a tohoto dne byla teprve obsazena Louka, jakž i jiné obce směrem k Uherkému Hradišti.

Během válečných operací bylo zabito v obci 6 lidí, z nichž 3 zemřeli po převozu na obvaziště nebo do nemocni-

(autor nezjištěn, snad p. učitel Hudeček)

ce. Byli to: František a Marie Kučerovi č. 345, Bohumil Strachota č. 193, Jan Koláček č. 121, Marie Mikesková č. 81 a Leaktion Bačurin č. 31. Vypáleno bylo 6 budov a větší počet domů více či méně poškozen.

Budova školní utrpěla při válečných operacích zásahem dělostřelectva. Zasažena byla stará budova školní z jižní strany do zdi v 1. poschodí a vytvořen větší otvor ve zdi do 4. třídy. Při tom poškozena také střecha budovy a omítka. Okenní tabule v obou budovách byly vesměs roztrženy. V době, kdy budova sloužila k ubytování vojska, ztratila se všechna umývadla a džbány ze tříd. Pohřešuje se také veškeré zahradnické náčiní.

Po vzdálení se bojující fronty dne 27. dubna provedeny na budově nejn nutnější opravy, aby se mohlo začít s pravidelným vyučováním. Všechny místnosti musely být vyčištěny a dezinfikovány.

Pravidelné vyučování počalo 7. května 1945.

Vzpomínky na konec války pana Bedřicha Kolmana, dlouholetého vedoucího lipovské pošty

Vybavuji si válečné období, kdy se k Lipovu přibližila fronta, což nevěstilo nic dobrého. Už bylo slyšet velmi intenzivně výstřely z obou stran. My jsme měli doma malé prasátko. Chtěje ho uchránit, rychle jsem vykopal

v humně bunkr, asi 1 m x 1,5 m, hluboký 1,80 m, který jsem překlenu silnějšími poleny, na ně jsem položil desky a vše zahrnul hlínou. Nahoře byl jen malý otvor, který jsem překryl nasekaným kletím. Dno jámy jsem vystlal

slámou, na ni položil dřevěné korýtko, které jsem naplnil strouhanou řepou a vařenými bramborami a vtáhl prasátko dovnitř v domnění, že tam může nějakou dobu přežít.

Brzy nato přišel rozkaz evakuovat. Evakuace probíhala ve dvou etapách. Nejprve byli vyzváni mladší lidé, schopní odejít pěšky, aby se odebrali do Hrubé Vrbky, která byla už za hlavní linií. Byli jsme seřazeni a odvedeni z Lipova Cikánskou uličkou a polní cestou až do Vrbky. Ve druhé etapě se na vozech tažených dobyt看, na kterých byly i zásoby krmiva pro dobytek, vezli staří lidé a odjížděli za námi.

Byli jsme rozmístěni po celé vesnici ve stodolách, vždy několik rodin v jedné stodole. Po několika dnech se domluvilo několik odvážlivců, že se půjdeme podívat do Lipova, co se tam změnilo. V Městečku několik domů vyhořelo – dům Františka Kolacie č. 252, a také dům Jana Maňáka č. 219. Ve zdi kostela byl zásah v čelní části v průměru asi 2 m a do hloubky zhruba 20 cm. To prý bylo následkem toho, že se ve věži skrýval německý voják jako pozorovatel. Já jsem se šel podívat domů, vrata pootevřená, v místnostech všechno přeházené... a ještě mě zajímalo, jak přežilo prasátko.... Ale bohužel, bunkr byl už prázdný. S těmito poznatky jsme se vrátili zpátky do Vrbky. Po několika dalších dnech se fronta přesunula až k Veselí a my jsme se vraceli zpátky do Lipova. Tato situace ale nebyla trvalá, Němci se asi 2x nebezpečně přiblížili zpět k Lipovu, až později, s konečnou platností, jsme se dověděli, že jsou už za Moravou.

Proti Němcům u nás bojovali i rumunští vojáci. V místech ve Štěpnici, tj. mezi obecním paloukem a Kamennou cestou, bývalo hodně padlých rumunských vojáků. Do Lipova přicházel rumunský velitel a hledal hlavně mezi mladšími lidmi, kteří se pohybovali po ulicích, dobrovolníky k odnášení padlých vojáků na hřbitov do společného hrobu. Ten byl vykopán na pravé straně hřbitova, hned za spodní zídkou asi uprostřed dosavadního volného prostranství, před první řadou civilních hrobů. Byl velký asi 5 x 4 m, hluboký přes půl druhého metru. Když voják sehnal potřebné množství ochotných lidí, já jsem se tohoto aktu také několikrát účastnil, rozdělil nás na dvojice, dostali jsme žebřík a zavedl nás do Štěpnice, kde byli roztroušeni padlí vojáci. Voják přistoupil ke každému mrtvému, odebral mu věci, které měl u sebe a z límce ka-

bátu odřezal kartičku s identifikačním číslem. Pak ukázal na první dvojici mužů, kteří vedle padlého vojáka položili žebřík a pomohl jim mrtvého na něj naložit. Potom šel k dalšímu padlému, a tak se všechno opakovalo, dokud nebyly naplněny všechny přinesené žebříky. Pak pokynem ruky dal příkaz k odnesení žebříků s mrtvými a sám šel v čele tohoto smutného průvodu. Po příchodu na hřbitov, postupně jak jsem šli za sebou – žebřík s padlým jsme položili na zem tak, aby byl hlavou obrácen směrem nahoru, žebřík se pak naklonil směrem k hrobu a mrtvý byl skulen dolů. Tak jsme šli i několikrát, než byl z prostoru Štěpnice odnesen poslední padlý voják. Vždy navečer byli vojáci v hrobu posypáni chlorovým vápnem.

Po ústupu německých vojsk se také rumunští vojáci přesunuli na druhý konec Lipova, na Drahy.

Rumunští vojáci byli rozmístěni po domech, u nás přebývalo 6 vojáků. Vyklidili jsme jim ve světnici nábytek a doprostřed místnosti jim rozprostřeli rovnou žitnou slámu, na kterou si pak oni položili své cely, na nichž spali. Také si u nás vařili. Odněkud přinesli slepici, oškubali ji, vykuchali a dali do 7l hrnce s vodou na plotnu. Zeleninu a brambory jsme jim dali, dřevo si nosili odjinud, naše nechtěli.

Vždy v noci měl některý z vojáků službu, několikrát vyšel na dvůr, obešel rajon a vrátil se zpátky. Bylo dobré, že našeho nic si nevzali, co potřebovali, si přinesli odjinud a k nám si druzí netroufali jít. Byli velice pobožní. Když jsem někdy nahlédl k nim do světnice, všichni klečeli se sepnutými rukama a hlasitě se modlili. Nejhorší bylo, když museli někteří odejít, jak oni říkali „do pozice.“ To bývalo smutné loučení a málokdy se všichni znovu setkali. Museli se shromažďovat u obecního úřadu, pak je odtud závodčí vedl v sevřeném útvaru v plné polní výzbroji a výstroji ulic, směrem na Horní konec, na Drahy. Ti, co se nevrátili, byli ze zálohy doplněni do plného počtu dalšími. Po ústupu německé armády se rumunští vojáci z Lipova odstěhovali jinam.

Já bych se přimlouval za to, aby ten společný hrob byl zviditelněn – buď ohraničen betonovými obručníky a osazen deskou s nápisem, nebo aspoň velkým kamenem, do kterého by byl patřičný nápis vytesán. To by si rumunští vojáci plně zasloužili, protože bojovali za osvobození Lipova a konečně i za osvobození Československé republiky od německých okupantů.

Pamětní kniha obce Louky

(autor zápisu kronikář František Sečkař)

Ústup německých a maďarských vojsk od slovenských hranic začal 1. dubna.

Po celou noc nepřetržitě jelo vo-

zatajstvo, auta a všemožná vozidla od Velké k Uh. Ostrohu, do rána se do obce nastěhovaly polní pošta, pekárna i část vojska. Druhého dne

pohyb vojska pokračoval, ústup se zvětšoval s příchodem večera i po celou noc. Na Dvořisku měli Němci skladiště benzínu.

V lihovaru ve Velké nad Veličkou vzali Němci dvanáct velkých sudů s obsahem 1 000 litrů lihu, kterého chtěli použít jako pohonné látky, avšak na samotě u Hadačového, u „kamenné zedky“ vhodili všechny sudy do tůně potoka Velečky a pak sudy prostříleli dávkou samopalů. Občané sami si mysleli, že jsou prázdné a nebo plné – natečené potoční vody, to však nebyla pravda, přišel na to dvaadvacetiletý František Sečkař (autor tohoto zápisu) č. 218 a přesvědčil slovem a také skutkem a za pomoci třech jeho kamarádů, Emila Polácha č. 198, Františka Lancůcha č. 129 a Františka Janíka č. 209 sudy tyto ze studené vody vytáhli, pracovali ve vodě nazí. Přivolaní občané z horního konce všechny díry v sudech ucpali. Tak se dostalo do vesnice 10 000 litrů 98% lihu. Občané jej ihned ředili s vodou a tento líh pak prodávali za 400 korun za litr. Dne 9. dubna ubytovalo se v naší obci divizní velitelství, v domě Františka Sečkaře č. 218, který bydlí na kraji vesnice směrem do Blatničky, jej i s rodinou vyhnali k přebývání do chlěva a sami obsadili všechny obytné místnosti a na stolech si rozložili mapy. Marně se snažil majitel domu i se synem německé důstojníky opít s tím úmyslem, že syn vojenské mapy odcizí. Důstojníci „šnaps“ si nevzali a ani jej k sobě nepřipustili. U Eduarda Maňáka č. 124 byl polní lazaret a ve škole byly pekárny, které dnem i nocí pekly černý, nechutný chléb.

Silnicí hnali ruští zajatci od 2. do 9. dubna velká stáda dobytka ze Slovenska, při tomto jeden ruský zajatec se odpojil a skočil do průjezdu Jana Mikésy č. 22 a tam za pomoci majitele domu a jeho rodiny se skrýval, pod kopou sena v humně až do příchodu rumunského vojska.

Vojáci měli přivázaný za vozy dva i více kusů dobytka, který byl tak znaven, že sotva šel. Veškeré povozy byly selské, taženy volským potahem. V neděli 8. dubna provedli Němci odvod na koně a v pondělí

sebrali na místním statku veškerý hovězí dobytek, čtyřicetjeden kusů, téměř všechny vepře, kterých bylo hodně, neboť na statku zaveden byl chov vepřů, také vzali několik koní.

Ve mlýně u Fišerů vzali 3 krávy a 3 těžké vepře, v úmyslu znemožnit chod mlýna sebrali všechny hnací řemeny, hlavní řemen byl uschován u občanů. Počet řemenů činil 43 kusy. Vzali i magnet od motoru, veškeré obilí a mouku zabavili, ale na odvezení již neměli čas. Obcí se roznesla zpráva, že Němci poberou všechny dobytek a proto se někteří občané zdržovali s dobytkem v poli, k rabování však již nedošlo, neboť 10. dubna ráno se divizní velitelství téměř s celým vojskem odstěhovalo k Brnu. Fronta se kvapem blížila a proto začali Němci ničit zdejší železniční most. Lidé bydlící blízko se museli vystěhovat a dobytek odvést na horní konec vesnice. Němci pak porušili třemi náložemi most, roztrhli a vhodili do Velečky, smutný byl pohled na zničený most. Rozstřílen na kusy ležel v potoce a zbytek visel z pilířů, po zničení mostu zničeno bylo i dálkové vedení elektrického proudu, okna na škole vysypána a obec bez proudu.

Pouze dvě radia zůstaly v obci, které byly na krystal a jejich majitelé informovali občany o událostech, poštovní spojení nebylo žádné.

Často bylo vidět raněné vojáky jít pěšky do polního lazaretu k Blatničce, tam je převáželi povozy, aut k převozu nepoužívali, na těch odváželi uloupenou kořist.

První dělostřelecké granáty začaly dopadat na naši obec v noci 13. dubna, té noci velmi mnoho občanů bylo vystrašeno v úkrytech a sklepích. Do blízkosti obce se fronta přiblížila 13. dubna odpoledne, přicházela od Velké, Vrbky a Lipova.

17. dubna byl podniknut útok na samotu Maňáčany, patřící naší obci. Dne 19. dubna byl německými úřady vyhlášen výjimečný stav, pod trestem smrti nesměly civilní osoby vycházet na ulici od

půl osmé večer do půl šesté ráno. 20. dubna bylo vidět na „Dlouhém poli“ vláti prapor s hákovým křížem, na oslavu Hitlera, k večeru byl však rumunským dělostřelectvem sestřelen. Následkem dělostřeleckých zásahů vyhořel dům Josefa Jagoše č. 84 a sousední dům jeho syna Josefa, dále vyhořely domy Jana Šimlíka č. 101 a Rozálie Řehákové č. 183, pod palbou děl nejvíce poškozeny domy Františka Jagoše č. 201, Jiřího Škopíka č. 268, Emila Vašíčka č. 267, a domy nejblíže jejich sousedů. Rovněž poškozen byl i nový dům Antonína Jagoše č. 282, Jana Frole č. 281, Antonína Škopíka č. 280 a blízký hřbitov, márnice byla rozbořena a hřbitovní zídka na několika místech byla rozválena.

24. dubna střepinou granátu byl zasažen Miroslav Máchal č. 227 ve dveřích svého domu, byl pohřben 25. dubna se svolením německých úřadů o deváté hodině večer, za dunění děl, pušek a kulometů, bez kněze a církevních obřadů, pouze za účasti několika blízkých odvážných kamarádů a příbuzných. Poněvadž Němcům dávali jídlo jen v noci, „zásobovali“ se tito sami ve vesnici, Jakým způsobem, je vidno z toho, že ukradli obecního býka a několik kusů hovězího dobytka, vepře pokradli téměř všechny a také slepice. Němci brali také civilní mužské obleky, kterých používali k svému přestrojení, aby tak klamali svého protivníka. U Antonína Zálešáka č. 92 zapálili vše, co se jim nehodilo.

25. dubna střelba téměř utichla, prý nedostatkem střeliva. Občané vycházeli ze sklepů a krytů, procházeli vesnicí a shledávali se s příbuznými, v noci vycházeli jen do nejbližšího okolí. Domy skýtal smutný pohled, okna byla všechna vyražená, střechy domů i s křidlicí porozbíjeny, všude zřetelné stopy války. Kvečeru střelba ožila snad proto, že Němci dostali střelivo. Střílelo se celou noc a 26. dubna celý den, granáty a jejich střepiny dopadaly na všechna místa ve vesnici. Kvečeru se začali z pozic sta-

hovat na horní konec vesnice, kde měli jediný volný průchod k Blatničce. Následkem obklíčení ze všech stran dostali pravděpodobně rozkaz k ústupu. Přesto bylo celou noc slyšet silnou kulometnou palbu. Konečně odtáhli přes „Milejovi“ do Hluku, kde vyhodili několik mostů a ustoupili směrem na Uherské Hradiště.

V té době tohoto válečného dění, v naší obci, která byla celých čtrnáct dnů odříznuta od světa, přivedla zdejší ošetřovatelka Marie Jakubíková č. 37 a medik František Sečkař č. 56, na svět čtyři malé občanky.

27. dubna časně ráno přišly od

Lipova přední rumunské hlídky a o druhé hodině odpoledne přišlo rumunské vojsko od Velké. Hlídka se u nás dlouho nezdržela a ihned pokračovaly za ustupujícím nepřítelem. Za nimi přišly od Velké a od Lipova velké síly rumunského vojska, které postupovalo za předními hlídkami a při tom dělaly prohlídky tam, kde se mohli skrývat němečtí vojáci.

Na obecním domě bylo hlavní velitelství, tam přivedli zajaté Němce, kteří neodešli s ustupující armádou. Jan Škopík č. 46 tam předal tři rakouské vojáky, kteří byli z Vídně, kteří na výzvu v letácích, shozených ze spojeneckých

letadel, aby Rakušané nebojovali proti spojencům, se rozhodli z německé armády utéci, tito dostali od Jana Škopíka č. 46 a Knápka ze samoty u Velké civilní šaty a po dobu tří dnů je Jan Škopík skrýval ve své stodole. Když se přiblížila fronta, v maskovaném krytu „nad hrobama“ jim přinášeli jídlo Jan Polách č. 60, Martin Grabec č. 181 a i jiní naši občané.

Rumunští vojáci byli co do chování skoro horší než Němci, tito nebrali jenom jídlo jako Němci, oni brali vše, i hodinky – „davaj časy“ – to bylo jejich pozdravení. Každé kolo, které uviděli vzali, ale málokterý „na mašince“ uměl jezdit.

Ze zápisu Louckých hasičů

(autor nezjištěn, přepis od kronikáře Františka Sečkaře)

Přišel měsíc duben, viděli jsme, jak po naší dráze ujížděly vlaky za vlakem ze Slovenska. Dočkali jsme se, že na velikonoční svátky v pondělí začala projíždět naší vesnicí ustupující německá armáda – zpět a stále zpět, několik dní trval tento davový ústup. Najednou to ustalo a poslední ustupující německá Hopa zničila železniční most – viadukt. Byl klid před bouřkou a slyšeli jsme jen vzdálenou dělostřelbu, docela jiné detonace, než na které jsme byli dosud zvyklí, když jsme slyšeli bombardování Hodonína, Zlína, Brna, ba až i Vídně, vídeňského Nového Města, kdy výbuchy zněly nepřetržitě jako bubnování. Tato dělostřelba, tyto jednotlivé výbuchy, dunivé rány, večerní obloha ozářená výstřely, k nám mluvila o blízkosti fronty, o zápolení dvou světů, dvou rozdílných světových názorů.

Po několika dnech jsme byli v bojovém pásu, co kdo mohl schovat, jako šatstvo, poživatiny a jiné cenné věci, každý měl již vše zakopáno, nebo poschovááno. Všichni jsme věřili a doufali, že se fronta přes nás přežene, za den budeme na druhém břehu. Člověk míní, ale pán Bůh mění. Dopadly první granáty, „nepřítel“ útočil na naši vesnici od Lipova i od Velké a vesnice byla v křížové palbě dělostřelecké od Velké, Kuželova, Vrbky a Lipova. Tak se to stupňovalo, jeden den méně, druhý den více. Nejvíce byl poškozen dolní konec u viaduktu a po zásahu granátů vyhořeli: Jagoš Josef č. 84, Jagoš Josef č. 85 mladší, Řeháková Rozálie č. 183, které shořela střecha a světnice a Šimlík Jan

č. 108, shořel celý domek až k zemi, pak shořela chalupa Jana Janíka č. 116. Pak těžce poškozen byl „rádek“ a to tím způsobem, že malé polní dělo německé vystřelilo ze silnice před domem č. 197 směrem na Volavec asi dvanáct ran a v půl hodině na to dopadlo v okruhu asi osmdesáti metrů devatenáct ran z granátů. Zničena byla usedlost Mikésy Martina č. 160, dále jeho část zadního traktu úplně vyhořel do zemi, nad světnicí a kuchyní shořela střecha. Velmi poškozen ohněm granátů byl domek Mikésy Jana č. 193, sousedící s číslem 10, dále okolní sousední domy a sice č. 9, 197, 149, 173, které nevyhořelo, byly ale detonací silně poškozeny.

Dále byly granáty zapáleny usedlosti Holčíka Tomáše č. 48, Podlucké Kateřiny č. 148, kterým shořela střecha. V Maňáčanech vyhořely až do zemi usedlosti: Kolacia Josef č. 76, Maňák František č. 77, Maňák Tomáš č. 78, Maňák Jan č. 79 i se stodolami, pouze usedlost Maňáka Františka č. 75 zůstala nedotčena.

Systematické hašení nebylo vůbec proveditelné a pokud bylo možno, jednotliví členové hasičského sboru i občané pomáhali při všech požárech až s nasazením života, neboť požáry zuřily a střelba neustávala.

Odlomek miny, která vybuchla na hasičské zbrojnici, prolétl oknem naproti do světnice č. 19, kde usmrtil mladou ženu Martina Maňáka č. 16. Dalšími oběťmi byli: Maňák Cyril č. 177, výměnkář, který byl zabit i s krávou ve chlévě. Třetí obětí byl studující Máchal

Miloslav č. 227, svobodný a čtvrtou obětí byl Maňák František č. 75, strojní zámečník, který byl postřelen střelou dum-dum a nedostatkem lékařské pomoci podlehl otravě krví.

Konečně dne 26. dubna se stáhly poslední oddíly a 27. dubna ve čtyři hodiny ráno vnikly první rumunské oddíly do vesnice. Toto jsou uvedeny pouze největší škody, neboť menších škod bylo velmi mnoho.

Dobývání Louky trvalo čtrnáct dní a i zahraniční rozhlas oznámil, že Louka padla po 14-denních těžkých bojích. I obyvatelé sousedních obcí byli přesvědčeni, že po dobu bojů nezůstal v Louce kámen na kameni a že polovina obyvatel je zabitá.

Po vniknutí osvobozené armády rumunské si všichni oddechli a částečně s radostí, částečně se zvědavostí vítali rumunské vojáky.

11. duben – viadukt

Už je to 70 let, co jsme vylezli ze sklepů a vítali svobodu, na kterou jsme čekali víc než šest let. Drobných epizod z těchto pohnutých dob bylo několik, v mysli zůstaly jen ty nejpohnutější.

11. dubna se to v Lipově hemžilo Němci, z dálky bylo slyšet dunivé zvuky děl a Lipovem letěl hlas:

„Budou vyházet viadukt.“ Bylo asi zakázáno toto dílo zkázy pozorovat, přesto s partou ze Sokola jsme pozorovali destrukci mostu. Dost často se mně tento zážitek při procházkách vrací.

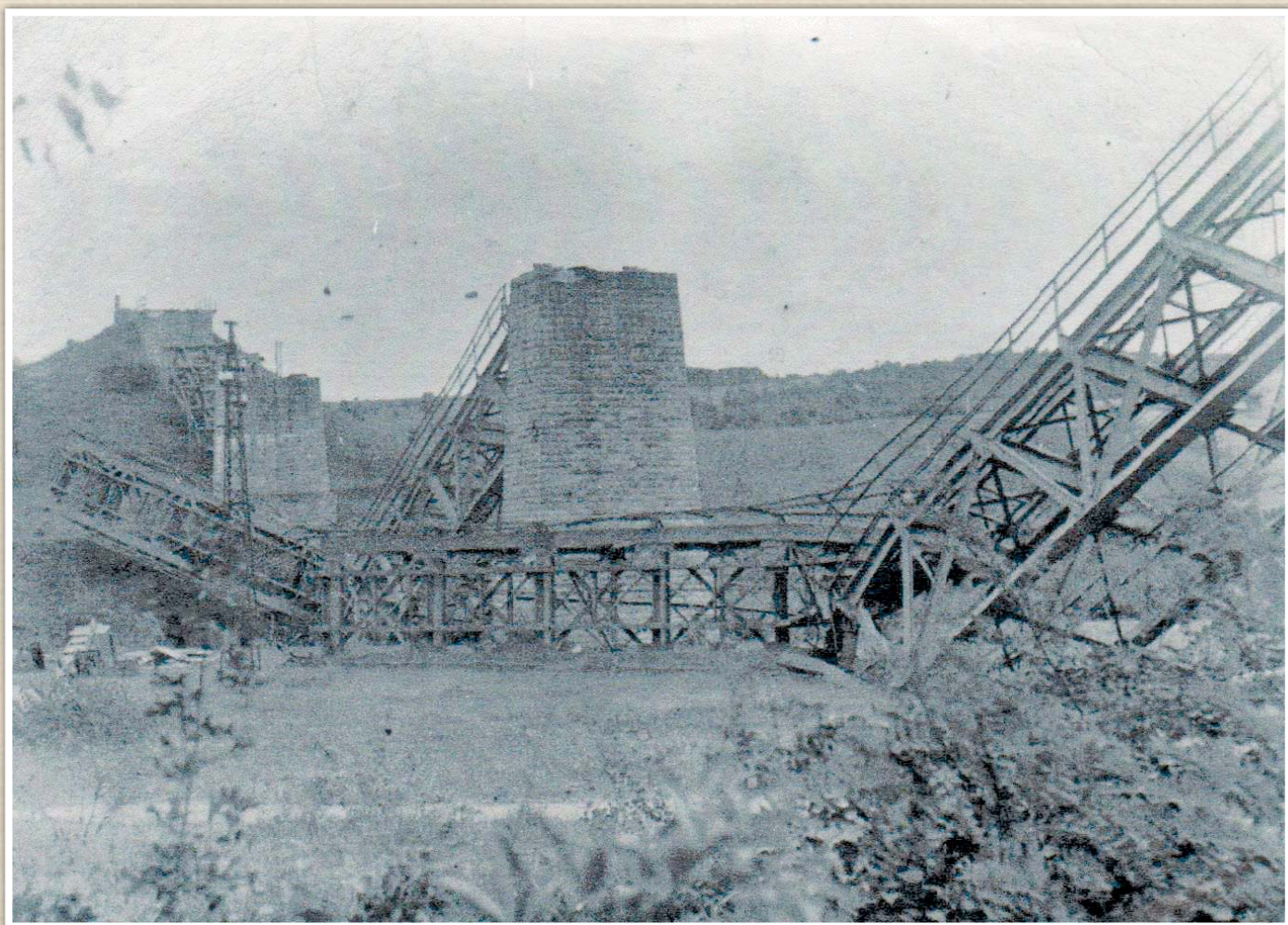
V těch samých dnech jsem pozorovala scénu, kdy velitel nějakého menšího vojenského oddílu udílí rozkazy svým podřízeným. Řízně, stroze, vojensky! Ale už ne tak zpupně, jak jsme byli zvyklí z filmových týdeníků. Jednotka mizí a my mladí bloumáme Lipovem a pozorujeme to hemžení. Bezprostřední nebezpečí nám nehrozí. Nevím, jak dlouho jsme se vesnicí potulovali, když najednou nosítka s raněným vojákem! I když má půlku tváře ur-

vanou, poznávám velitele zmiňovaného oddílu. S údivem a skoro se studem si uvědomuji, že tohoto Němce už nemohu nenávidět.

Třetí vzpomínka – 16. duben, z okénka pozorujeme vojáky, jak se přískoky ze svahů..... přibližují k Lipovu, už jsou na silnici od Tasova (z našeho sklepa bylo tehdy vidět až za Padělský mlýn), už jsou v naší uličce. Vybíháme ze sklepů a válka pro nás končí.

J. V.





Závěrem

Žádná historie není černobílá. Pro alespoň nejzákladnější nástin historických souvislostí této hrozné doby uvádím některé základní historické údaje a data:

Rumunsko vyhlásilo válku Sovětskému svazu 22. června 1942, společně s Německem. Účastnilo se jí na východní frontě 15 divizemi, letectvem s počtem 219 stíhacích a 146 bombardovacích letounů, námořnictvem o 4 torpédoborcích, 2 ponorkách a dalších menších plavidlech. Pozemní války se zúčastnilo na 700 000 vojáků. Rumunská armáda byla činná na jihu Sovětského svazu a ve stalingradské bitvě byla totálně zničena jedna pěší a jedna jezdecká divize. Další divize se dočkala podobného osudu při ústupu ze Salských stepí na začátku roku 1943. Rumunské ztráty byly všeobecně tak vysoké, že Rumunsko muselo své spojení s Německem buď vypovědět, nebo z něho vystoupit palácovým převratem. To se uskutečnilo 23. srpna 1944 a hlavní úlohu v něm sehrál mladý král Michal.

Příměří se Sovětským svazem bylo poté podepsáno 12. září 1944 za podmínek, které si diktovala sovětská strana. Rumunsko se muselo zavázat, že přispěje do protihitlerovské koalice a pošle na frontu proti Německu nejméně 12 divizí. Dále že internuje všechny

německé vojáky na svém území, zaplatí SSSR válečné reparace atd., atd. Rumunská královská armáda se stala tímto aktem administrativní cestou armádou spojeneckou. Podléhala 2. ukrajinskému frontu, pod vedením maršála Malinovského.

Rumunská 1. a 4. armáda postupovala Slovenskem v rámci 2. ukrajinského frontu. Konec války je zastihl na moravsko – rakouském pomezí. Válečných operací se účastnilo 540 000 důstojníků a vojáků z celkového počtu 14 milionů obyvatel.

Za dobu polního tažení proti Sovětskému svazu mělo Rumunsko následující ztráty: 71 000 padlých, 243 000 zraněných a 310 000 nezvěstných a zajatých.

Při osvobození Československa mělo Rumunsko následující ztráty: 33 241 padlých a 33 254 zraněných. Rumunská vojska se zúčastnila těžkých bojů na Slovensku, brněnské operace i pražské operace. Celkem Rumuni osvobodili 1 722 obcí (z toho 31 měst) a zajali 16 – 21 000 Němců.

10 504 Rumunů je pohřbeno ve Zvolenu, 1 501 na Ústředním hřbitově v Brně.

Čest jejich památce.

Duben 2015, Pavel Štípský

Imenný seznam obětí druhé světové války v obci Lipov

(čerpáno z knihy „Pěšinkami Horňácka“, autor PhDr. Antonín Mička)

Bačurin L.	- padl při osvobození obce
Franta J.	- zahynul při osvobození obce
Frolová Anna	- zahynula při náletu
Koláček Jan	- zahynul při osvobození obce
Kučera Jan	- zahynul při osvobození obce
Kučerová Kateřina	- zahynula při osvobození obce
Mikesková Marie	- zahynula při osvobození obce
Pelcl Alois	- umučen v koncentračním táboře
Sedlář Tomáš	- popraven v Berlíně
Strachota J.	- zahynul při osvobození obce
Valný Josef	- umučen v koncentračním táboře

PADLI ABYCHOM ZILI

BACURIN LEAKTION 22. 11. 1874 KYJEV SSSR - 15. 4. 1945 LIPOV

KUČERA FRANTIŠEK 1. 11. 1882 LIPOV - 15. 4. 1945 LIPOV

KUČEROVÁ KATEŘINA 12. 2. 1882 LIPOV - 15. 4. 1945 LIPOV

KYR JAN 26. 4. 1879 KNEZDUB - 10. 7. 1942 OSVĚTIM

KÝROVÁ ANNA 8. 11. 1883 VELKÁ V. - 28. 4. 1942 OSVĚTIM

MIKESKOVÁ MARIE 11. 8. 1900 LIPOV - 6. 5. 1945 LIPOV

SEDLÁŘ TOMÁŠ 8. 5. 1895 LIPOV - 8. 2. 1943 BERLÍN

STRACHOTA BOHUMIL 22. 2. 1920 TVAR LHOVA - 15. 4. 1945 LIPOV

KOLÁČEK JAN 29. 5. 1909 LIPOV - 25. 5. 1945 PIESTANY

PADLÝM 27 RUMUNSKÝM VOJÍNŮM
PŘI OSVOBOZOVÁNÍ OBCE

OBĚTEM II. SVĚTOVÉ VÁLKY
VĚNUJÍ OBČANÉ LIPOVA